

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2012-5-57 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 12-44/1358-460
Karar Tarihi : 20.09.2012

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : Prof. Dr. Metin TOPRAK, Doç. Dr. Mustafa ATEŞ,
İsmail Hakkı KARAKELLE, Reşit GÜRPINAR

B. RAPORTÖRLER : Tarkan ERDOĞAN, Mehmet Mete BAŞBUĞ

C. BAŞVURUDA

BULUNAN : - Gizlilik talebi bulunmaktadır.

D. HAKKINDA İNCELEME

YAPILAN : - Aksa Akrilik Kimya Sanayi A.Ş.
Miralay Şefik Bey Sok. Ak-Han No:15 Gümüşsuyu/İstanbul

- (1) **E. DOSYA KONUSU:** Aksa Akrilik Kimya Sanayi A.Ş.'nin akrilik elyaf ürününde müşterileri arasında fiyat ayrımcılığı yaparak ve bazı müşterilerine mal vermeyi reddederek hâkim durumunu kötüye kullandığı iddiası.
- (2) **F. İDDİALARIN ÖZETİ:** Başvuruda özetle; Türkiye'de akrilik elyaf alanında tekel konumunda bulunan Aksa Akrilik Kimya Sanayi A.Ş. (AKSA)'nin müşterileri arasında yer alan Betaş Mensucat San. ve Tic. A.Ş. (Betaş) aleyhine ayrımcılık yaparak hakim durumunu kötüye kullandığı iddia edilmekte ve anılan teşebbüs hakkında 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (4054 sayılı Kanun) çerçevesinde soruşturma açılması ve yine aynı Kanun'un 9. maddesi uyarınca geçici tedbir kararı alınması talep edilmektedir.
- (3) **G. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 15.06.2012 tarih ve 4930 sayı ile intikal eden başvuru üzerine hazırlanan 20.06.2012 tarih ve 2012-5-57/İİ sayılı İlk İnceleme Raporu 04.07.2012 tarihli Kurul toplantısında görüşülerek, 12-36/1063-M sayı ile önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir. İlgili karar uyarınca yapılan inceleme üzerine hazırlanan 04.09.2012 tarih ve 2012-5-57/ÖA sayılı Önaraştırma Raporu görüşülerek karara bağlanmıştır.
- (4) **H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda; dosya konusu iddialara yönelik olarak soruşturma açılmasına gerek olmadığı görüşüne yer verilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Hakkında Önaraştırma Yapılan Teşebbüs: AKSA

- (5) Ana faaliyet konusu akrilik esaslı tow¹, tops² ve elyaf üretimi olan Akkök Şirketler Grubu'na bağlı AKSA, Yalova'daki fabrikasında 1971 yılında üretime başlamıştır. İç ve dış piyasaya

¹ Tow: Kesintisiz akrilik elyaf filament demetlerinin yaklaşık 600-650 ve 900-950 kg'lık balyalar halinde paketlenerek renkli veya ekru olarak satıldığı nihai ürün tipidir.

² Tops: Akrilik elyaf filamentlerinin belli uzunluklar gözetilerek koparılmasını müteakip 300-400 kg arası balyalar halinde renkli veya ekru olarak satıldığı nihai ürün tipidir.

akrilik elyaf ve karbon elyaf satan teşebbüsün yıllık 308.000 ton üretim kapasitesi bulunmaktadır.

- (6) Teşebbüs, 29.03.2012 tarih ve 12-14/410-121 sayılı Rekabet Kurulu kararı sonrası Dow Chemicals ile kurduğu DowAksa İleri Kompozit Malzemeler Sanayi Ltd. Şti. çatısı altında karbon elyaf faaliyetlerini sürdürmektedir. AKSA'nın ayrıca Mısır'da da tow boyama ve tops üretimi yapan küçük ölçekte bir tesisi bulunmaktadır.

I.2. İlgili Pazar

I.2.1. İlgili Ürün Pazarı

- (7) Dosya konusu başvuru, AKSA'nın akrilik elyaf ürününde fiyat ayrımcılığı yapması ve bazı müşterilerine mal vermeyi reddetmesi hakkındadır. Akrilik elyaf, yapay elyaflar arasında yüne en çok benzeyen elyaf türüdür. Tamamen akrilik olarak kullanılabilirdiği gibi; pamuk, yün, polyester, naylon gibi diğer doğal ve yapay elyaf türleri ile karıştırılarak da kullanılan tekstil hammaddesidir.
- (8) Akrilik elyaf, kazak, süveter, atkı, bere, çorap gibi triko sektörü mamullerinde; halı, battaniye, kilim, pelüş, döşemelik kumaş, kadife kumaş, battaniye gibi ev tekstili sektöründe; toz filtresi, inşaat yapımında güçlendirici dolgu malzemesi, araba aküleri, araba tavanları, tekne örtüleri gibi endüstriyel sektörlerde kullanılan bir hammaddedir.
- (9) Dosya konusu başvurunun özellikle akrilik elyafa yönelik olması, ısınma gerektiren ürünlerde doğal yüne en yakın ve yüne göre daha ucuz bir ürün olması, ayrıca Türkiye'de söz konusu tekstil sektöründe az ikame edilebilir niteliğinin bulunması nedenleriyle ilgili ürün pazarı "akrilik elyaf" pazarı olarak belirlenmiştir.

I.2.2. İlgili Coğrafi Pazar

- (10) İlgili ürün pazarında üretimi ve satışı gerçekleştirilen ürünler bakımından, ülkenin herhangi bir bölgesinde rekabet koşullarının diğer bölgelerden farklılık göstermemesi nedeniyle dosya kapsamında ilgili coğrafi pazar "Türkiye" olarak tespit edilmiştir.

I.3. Değerlendirme

- (11) Başvuru konusu şikâyet; Türkiye akrilik elyaf pazarında hâkim durumda olan AKSA'nın bu durumunu kötüye kullanarak, aynı seviyedeki müşterileri arasında fiyat ayrımcılığı yaptığı, şikâyetçi teşebbüse bazı zamanlarda mal vermeyi reddettiği, müşterilerine uyguladığı prim ve indirim sistemleri ile müşterileri kendisine bağlayarak müşterilerinin ithalat yapmasının önüne geçtiği, AKSA'nın Yalova fabrikasında ürettiği akrilik elyafı Yalova Taşımacılık Koop. ile taşıma zorunluluğu getirdiği şeklinde iddialar yer almaktadır.
- (12) 4054 sayılı Kanun'un Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması başlıklı 6. maddesinde "*Bir veya birden fazla teşebbüsün ülkenin bütününde ya da bir bölümünde bir mal veya hizmet piyasasındaki hâkim durumunu tek başına yahut başkaları ile yapacağı anlaşmalar ya da birlikte davranışlar ile kötüye kullanması hukuka aykırı ve yasaktır.*" hükmü yer almaktadır.
- (13) Herhangi bir teşebbüsün 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal edebilmesi için iki temel unsurun bir arada bulunması gerekmektedir: İnceleme konusu teşebbüs ilgili pazarda hâkim durumda olmalı ve bu teşebbüsün eylemleri rekabet hukuku anlamında bir kötüye kullanma hali teşkil etmelidir. Bu iki unsurdan birinin yokluğu halinde inceleme konusu teşebbüsün eylemleri hâkim durumun kötüye kullanılması olarak nitelendirilemeyecektir. Bu çerçevede, öncelikle önaraştırma konusu teşebbüsün hâkim durumda olup olmadığı değerlendirilmiştir.
- (14) Akrilik elyafa, dünyada Çin'den (860 bin ton) sonra en fazla talep Türkiye'den (265 bin ton) gelmektedir. Dünyanın en büyük ikinci akrilik elyaf pazarı Türkiye'de olmasına rağmen, söz konusu ürünü üreten tek teşebbüs AKSA'dır. Türkiye akrilik elyaf pazarının 2009'dan

günümüze kadar olan pazar payı dağılımı incelendiğinde, son üç yılda Türkiye akrilik elyaf talebinin ortalama %30'unun ithalatla, %70'inin ise AKSA tarafından karşılandığı görülmüştür. AKSA, dünyada %14'lük pazar payı ile bu sektörün en büyük teşebbüslerinden biri konumundadır.

- (15) Dosya mevcudu bilgiler çerçevesinde; AKSA'nın akrilik elyaf pazarında tek üretici olarak ortalama %70 gibi yüksek bir oranda pazar payına sahip olması, anılan pazarda faaliyet gösteren Yalova Elyaf ve İplik Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 2000-2001 yıllarında kapanması, yüksek giriş maliyetlerinin yanı sıra son 10 yılda ekonomik iyileşme yaşanmasına ve pazara giriş ile ithalatın önünde herhangi bir engel bulunmamasına rağmen pazara yeni bir girişin olmaması hususları dikkate alınarak, anılan teşebbüsün hâkim durumda olduğu kanaatine varılmıştır.
- (16) Şikâyet konusu iddialardan ilki, aynı seviyedeki müşteriler arasında fiyat ayrımcılığı yapılmasına ilişkindir. Rekabet Hukuku'nda tek taraflı davranış olarak nitelendirilen fiyat ayrımcılığı, yıkıcı fiyat gibi uygulamalar yoluyla yatay seviyedeki rakipleri pazar dışına çıkarmak şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, bir alt pazara mal temin eden hâkim durumdaki teşebbüsün aynı seviyedeki alıcıları arasında farklı fiyatlar uygulayarak alt pazarda rekabet eden teşebbüsler arasındaki rekabetin bozulması şeklinde de görülebilmektedir. Bununla birlikte, hâkim durumdaki bir teşebbüsün mal tedarik ettiği alt pazara yapacağı fiyat ayrımcılığının anlamlı olabilmesi için aynı ekonomik bütünlük içerisinde yer alan dikey bütünlük bir teşebbüsün varlığı da gerekmektedir.
- (17) Öneri kapsamında AKSA'dan akrilik elyaf temin ettikleri aynı ekonomik bütünlük içerisinde bir teşebbüs olup olmadığı hakkında bilgi talep edilmiş, cevaben; teşebbüsün geçmiş dönemlerde akrilik elyaf kullanan ve kendilerine bağlı Ak-Al, Aksu ve Dinarsu gibi şirketlerin bulunduğu, ancak değişen ekonomik şartlar sonucu özellikle Gaziantep'te faaliyet gösteren ve kurumsallıktan uzak firmaların uygulamaları nedeniyle söz konusu firmaların ya kapandığı ya da el değiştirdiği, böylelikle alt pazarda akrilik temin ettikleri kendilerine bağlı bir teşebbüsün bulunmadığı, şirketlerinin de müşterileri arasında herhangi bir ayırım yapmadığı, fiyatlar arasında olabilecek farklılığın ise müşterilerin ödeme gücüne, alım hacmine ve AKSA'ya olan bağlılıklarına göre oluşabileceği ifade edilmiştir.
- (18) Öneri sürecinde Raportörlerce AKSA'nın müşterileri olan Nako İplik Pazarlama ve Ticaret A.Ş. (NAKO) ve Kartopu Tekstil Mam. Paz. Tic. San. A.Ş. (KARTOPU) ile görüşülmüştür. Anılan şirketler, AKSA'dan uzun yıllardır elyaf aldıklarını firma ile aralarında fiyat politikasına ilişkin herhangi bir sorun yaşanmadığını, firmanın uyguladığı prim ve indirim sistemlerini müşteri olarak beğendiklerini ifade etmişlerdir. Nitekim, AKSA tarafından bağımsız (.....) Şirketi'ne yaptırılan ve AKSA'nın 28 müşterisi üzerinde uygulanan Mayıs 2012 tarihli "Aksa Akrilik Müşteri Memnuniyeti Anketi"nde AKSA'nın tekstil müşterilerinden 5 üzerinden ortalama 4 puan aldığı görülmüştür.
- (19) Yapılan tespit ve incelemelerden; AKSA'nın müşterilerine uyguladığı fiyat farklılıklarının müşterileri ile arasındaki ilişkilere, alım miktarlarına ve müşterilerin devamlılığına göre değiştiği anlaşılmıştır. Ayrıca, AKSA'nın müşterilerinin akrilik ithal etmesini engellediğine yönelik herhangi bir belge ve bilgiye de rastlanmamıştır. Nitekim, şikâyetçinin de bulunduğu alt pazarın son derece rekabetçi bir pazar olduğu tespit edilmiş ve AKSA'nın bu pazarda herhangi bir müşterisi lehine ayrımcılığa gitmesinin ekonomik bir gerekçesinin olmayacağı kanaatine varılmıştır. Bu çerçevede, fiyat ayrımcılığı hususu ile ilgili olarak AKSA'nın 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal etmediği sonucuna ulaşılmıştır.
- (20) Şikâyetçinin diğer bir şikâyeti ise AKSA'nın ürettiği 2. kalite akrilik elyaf ürününden talep etmelerine rağmen, anılan teşebbüsün söz konusu ürünü vermeyi reddettiği yönündedir.

- (21) 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında mal vermeyi reddetme eyleminin bir ihlal olarak değerlendirildiği durumlar; genellikle dikey olarak bütünleşmiş ve üst pazarda hâkim durumda olan firmanın, kendisinin de faaliyette bulunduğu alt pazardaki teşebbüsler açısından söz konusu ürünün faaliyetini sürdürebilmesi açısından kaçınılmaz olması, mal vermeyi reddetmenin objektif olarak haklı gerekçelere dayanmaması ve bu eylemin rekabeti sınırlayıcı etkisinin olması şeklinde sayılabilir. Bu durumun alt pazardaki rakipleri dışlayıcı nitelikte olduğu ve rekabeti engellediği de kabul edilmektedir.
- (22) AKSA'dan gelen bilgilere göre, 2. kalite elyafın istem dışı bir ürün olduğu, şirketin bu ürünü çıkarmak istemediği, ancak çıkan ürünü isteyen müşterilere de temin ettiği belirtilmiş olup, herhangi bir şirkete mal verilmemesi durumunun ekonomik gerekçeler nedeniyle olabileceği, teminat eksikliği olan, ödemelerini zamanında yapmayan müşterilerine ticaretin doğası gereği mal verilmediği belirtilmiş ve bu duruma örnek olarak müşterilerinden (.....) gösterilmiştir.
- (23) Akrilik elyaf üreticisi AKSA'nın aynı zamanda elyaf sattığı alt pazarda kendine ait bir şirketi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, gerek AKSA'dan gelen bilgilerde gerekse müşterileri ile raportörlerce yapılan görüşmelerde, AKSA'nın ekonomik gerekçeye dayanmayan bir mal vermeyi reddetme eyleminin bulunmadığı tespit edilmiştir.
- (24) Öte yandan şikâyetçinin başka bir iddiası da; AKSA'dan satın aldığı akriliği kendi nakliye araçları ile taşıtmak istemesine rağmen AKSA tarafından fabrikanın bulunduğu Yalova Taşıma Koop.'a ait araçlarla taşıtılma zorunluluğunun getirildiği, bu durumun kendilerinin maliyetlerini artırdığı yönündedir.
- (25) Anılan iddiaya yönelik olarak AKSA'dan gelen cevabi yazıda, bu konu ile ilgili muhatabın Yalova Taşıma Koop. olduğu, kendilerinin de bu durumdan muzdarip oldukları, bölgedeki fabrikaların tamamının söz konusu taşıma kooperatifi ile ürünlerini taşıttıkları, bu durumun Türkiye'nin her yerinde aynı olduğu, buna karşın müşterilerinin mağduriyetlerini gidermek adına söz konusu taşıma kooperatifi ile her yıl görüştükleri ve müşterileri adına bazı indirim yöntemleri uyguladıkları bilgisi verilmiştir. AKSA'nın müşterileri olan NAKO ve KARTOPU ile yapılan görüşmelerde de söz konusu durumla ilgili bir sıkıntının olduğu, ancak konunun AKSA ile ilgili olmadığını bildiklerini ifade etmişlerdir.
- (26) Taşıma işinin AKSA tarafından dayatılan bir unsur olmadığı, ancak Türkiye'deki tüm taşıma kooperatiflerinin uygulamalarının bu şekilde olduğu ve konunun akrilik elyaf üretimi ile bağlantısının bulunmadığı da dikkate alınarak, söz konusu iddia hakkında 4054 sayılı Kanun çerçevesinde herhangi bir işlem yapılmasına gerek olmadığı kanaatine varılmıştır.
- (27) Yapılan inceleme ve değerlendirmeler çerçevesinde; AKSA'nın akrilik elyaf pazarında hâkim durumda olduğu ve akrilik elyaf temin ettiği alt pazardaki müşterileri arasında herhangi bir fiyat ayrımcılığı yapmadığı, uyguladığı prim ve indirim sistemlerini her müşterisine aynı şekilde uyguladığı, hâkim durumdaki bir firma olarak ekonomik bir gerekçe göstermeden mal vermeyi reddettiği bir müşterisinin bulunmadığı, şikâyetçinin ekonomik açıdan ödeme zorluğu yaşayan bir firma olduğu ve fabrikasını kapattığı, şikâyetçinin çok büyük miktarlarda akrilik elyaf alan bir şirket olmadığı ve AKSA ile hukuki ihtilafları bulunan bir firma olduğu tespit edilmiş olup, önaraştırma sürecinde şikâyetçinin 4054 sayılı Kanun kapsamındaki iddialarını destekler herhangi bir bilgi ve belgeye ulaşamamıştır. Dolayısıyla, 4054 sayılı Kanun'un 9. maddesi kapsamında geçici tedbir kararı alınmasına da gerek olmadığı kanaatine varılmıştır.

J. SONUÇ

- (28) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, dosya konusu iddialara yönelik olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca şikayetin reddi ile soruşturma açılmamasına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.